Poštnina plačana v gotovini. Štev. 17. V Ljubljani, v četrtek dne 20. septembra 1928. Leto I.

DELAVSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/I — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1·50 — Cena: za 1 mesec Din 5·-, za četrt leta Din 15·-, za pol leta Din 30·-; za inozemstvo Din 7·- (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelek, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

„Verski socialisti“

MARKSIZEM IN VERA.

Najbolj značilen pojav naše dobe je, da ni prizanešeno prav nobeni človeški ustanovi. Govorimo o samih krizah: gospodarstvo je v krizi, družba je v krizi itd. Še gibanje, kateremu prorokujejo glavno vlogo v bližnji in daljnji bodočnosti — socializem — je v krizi.

Marksisti — ne še masa, ampak nekateri voditelji — so prišli do spoznanja, da ne vodi do cilja socializem, zgrajen na materialistični podlagi. Belgijski marksist de Man odkrito pribije, da ni pričakovati socialnemu gibanju odločno pozitivnega uspeha, ako ne bo postavljeno na versko podlago.

Avstrijski socialist Leuthner je izjavil v zbornici, da marksizem ni dogma in da mora najti pot zbližanja s katoličanstvom, ker ima to v sebi polno moralnih dobrin za družbo.

Nemški socialni demokrat Levi roti svojo stranko ob priliki vprašanja konkordata, da se naj ne da zapeljati v liberalno kulturnobojno razpoloženje, povdarjajoč, da z ničemer ni mogoče bolj odbiti katoliškega delavca centrumaša, kakor če se lotijo njegovega katoliškega verskega prepričanja.

Še bolj jasno piše socialist Sollmann: »Naš boj gre edino in le zoper brutalni zemeljski kapitalizem, ne velja pa nežnim poezijam, ki jih vera pihlja okoli nebeške kraljice. Naš boj gre zoper nasilne internacionalne magnate kapitala, nikakor pa ne zoper katoliške svetnike v spokorniški obleki asketov.«

Urednik socialistične »Rheinische Zeitung« Georg Beyer je izdal pred par meseci knjigo »Katholizismus und Socializmus«, v kateri obravnava najnovejše razvojne pojave v vrstah delavske mladine obeh svetovnih naziranj in se vprašuje, ali bo na obeh straneh dovolj duševne sile, da se najde most do skupne poti?

PROTESTANTIZEM IN SOCIALIZEM.

Protestantovska cerkev je nudila vedno zatočišče kapitalistični družbi. Toda tudi med protestanti je zavel nov duh. Tudi tam je odločno gibanje, da naj stopijo protestanti v zmislu Kristusovih naukov do socialističnega gibanja v pozitivno razmerje. V aprilu tega leta so celo ustanovili svojo posebno krščansko delavsko internacionalo, ki naj bi delovala v tej smeri.

KATOLIČANI IN SOCIALIZEM.

Tudi mimo katoličanov ni šel val časa. V vseh deželah se dvigajo najboljši duhovi in zahtevajo energičnejši poseg v družabna vprašanja. Ti duhovi ne zapirajo oči in duše napram iskanju resnice v vseh delavskih strujah. Zdi se, da se je šele sedaj pričela v polnem obsegu uveljavljati ideja dveh velikih duhov: škofa Kettelerja in papeža Leona XIII. Katoliški sociolog dr. Christ odločno trdi, da ne more nuditi kapitalizem podlage za nov gospodarski red, ker je nemoralen in protiljudski.

KONGRES »VERSKIH SOCIALISTOV«.

To so bili le utrinki, bliski na nebu iskanja in hotenja. Končno so se izlila ta iskanja v prvi realni korak. V začetku avgusta so sklicali »verski socialisti« prvi svoj kongres v Mannheimu. Poročila trdijo, da je bil kongres izredno dobro obiskan: Protestanti, marksisti in tudi nekateri katoličani so diskutirali eno vprašanje: vera in socializem. Sicer niso prišli do končnih rezultatov in tega tudi ni nihče pričakoval, napravljen pa je le bil prvi korak, kojega posledica bo še več takih kongresov, ki bodo gotovo rodili pozitivne rezultate. Kajti to gibanje se je rodilo iz čistega apostolskega razpoloženja: »Množica se nam smili.«

KAJ ZAHTEVAJO »VERSKI SOCIALISTI«?

S svojim gibanjem se obračajo »verski socialisti« na vernike krščanskih cerkva in na socialiste, ki stoje izven cerkve. Vernike krščanskih cerkva pozivljajo, da naj priznajo socializem kot tak kot nujni korak k smeri postopnega uresničevanja božjega kraljestva. Od socializma pa, da pripusti in prizna delovanje verskih sil v družbi. »Vera ima neglede na vsakokratni družabni svetovni red svojo ekzistenčno pravico tudi v socialistični družbi. Tudi v njej bo beda in bol, zapuščenost in izdajstvo, pokvarjenje čutov in skušnjave, greh in krivda, bolezen in smrt. Tudi v tej družbi se ne bo nehalo popraševati človeštvo po zmislu življenja, po nastanku in prestanku vsega zemeljskega. Vir, ki bo nudil v tej borbi moč, odgovor na vsa ta vprašanja, tolažba zapuščenim in obupanim, ki bo nosilec ideje skupnosti in požrtvovalnosti, bo vedno le religija.«

KRŠČANSTVO IN SOCIALIZEM.

Poudarili smo že, da je šlo na kongresu v Mannheimu za fundament socialističnemu gibanju. Že ime pove, da je šlo za versko in sicer za krščansko podlago. O tem je imel glavni referat profesor Wünsch, ki je izvajal: Krščanska nravnost in gospodarstvo, kakor si ga zamišlja socializem, nista le združljiva, ampak eno naravnost zahteva drugo. Krščanska nravnost zahteva ljubezen do bližnjega in pokorščino napram vsakemu pravičnemu, od Boga hotenemu redu. Oboje pa vodi v prav umevani socializem. Ljubezen do bližnjega se kaže v praksi. Ne sme pa ostati le pri dobrodelnosti od časa do časa, ampak treba je stremeti za ustvaritvijo gospodarskega reda, v katerem bo dobrodelnost po možnosti odveč, in ki bo nudil človeškemu dostojanstvu dovoljno garancijo s tem, da da vsakomur svoje. Ni pa splošno veljavnega gospodarskega reda. Svoj čas so bili cehi in fevdalno gospodarstvo, za njimi je prišel kapitalizem, katerega je v začetku smatral svet za rešitelja na gospodarskem polju. Današnji gospodarski red pa je socializem, socializem v smotrenem upravljanju, izkoriščanju in porazdeljevanju produkcije v splošni blagor. Tako smotreno socialistično gospodarstvo more sčasoma postati svetovni gospodarski red.

SOCIALIZEM IN ZASEBNA LASTNINA.

V novem gospodarskem redu bo moralo priti tudi do izpremembe pojmovanja zasebne lastnine. Zasebna lastnina ne bo smela imeti legitimacije za svoj obstoj iz naslova lastnine, ampak iz izpolnjevanja svoje družabne funkcije. Le na ta način je mogoče doseči glavni cilj socializma, namreč, da se odpravi največje zlo kapitalizma — nesigurnost ekzistence. Ta nesigurnost ubija delavcu zmisel za višja vprašanja, predvsem pa zmisel za najfinejša občustva vere, za občutek krivde in greha pred Bogom. Le na ta način bo mogoče izpodriniti materializem iz življenja delavca ter ga kulturno in versko dvigniti.

PRIZNANJE KATOLIČANOM.

Kongres, ki so ga po veliki večini tvorili protestanti, je enodušno priznal veliko važnost delovanja katoliških socialistov za preuredbo človeške družbe. Značilno je, da so to priznavali predvsem najradikalnejši govorniki, ki so se vzgojili v marksizmu, da ni to gibanje povzročeno na umetni pritisk, ampak da je vzbuknilo iz naroda in iz katoliškega klera ven, takorekoč spontano. Sploh je iz vseh govorov izzvenelo, da je ravno katoliška cerkev tista ogromna verska in moralna sila, na katero se bo moralo naslanjati vsako socialno ali socialistično gibanje, če naj ima uspeh in ustvari kolikortoliko trajen nov socialno pravičen družabni red.

Gibanje jeseniških kovinarjev

Docela nepričakovano je završalo pretekli teden med delavstvom Kranjske industrijske družbe na Jesenicah. Pokret je takoj zavzel zelo ostre oblike in pričakovati je bilo, da se bo spor še zaostril.

Kdo je Anton Kalan.

Kaj je bilo? V mrzlovaljarni je bil pred nekaj meseci nastavljen kot preddelavec oziroma nekak paznik neki Anton Kalan iz Kamnegorice. Že po svojem značaju netovarniški človek si je s svojim priganjaškim nastopanjem takoj nakopal sovraštvo vseh delavcev, ki so prišli z njim v dotiko. Pa ne samo, da je delavstvo priganjal k delu kot paznik, tudi sicer je hotel svojo službeno oblast izrabljati v osebne koristi. Kdor se mu je izven obrata le malo zameril (da mu na pr. na njegovo zahtevo ni posodil kolesa ali kaj podobnega), je takoj čutil v tovarni njegov bič. Delavstvo je s šikaniranjem izzival k nepremišljenim dejanjem. Le razsodnosti delavstva se ima on sam pa tudi tovarna sama zahvaliti, da ni prišlo do hujšega. — **V resnici pa je bil ta človek za svojo službo nesposoben, kar jasno pričajo izjave delavstva in končno vodstva tovarne samega. — Pa še eno moramo pribiti: Vsak jeseniški delavec ve, da se je tega človeka, če ne ravno oficielno od vodstva tovarne, gotovo pa od nekaterih merodajnih oseb pri vodstvu tovarne, močno protežiralo.** Za vzroke in razloge protekcije vedo ti gospodje, prav dobro pa tudi vsi delavci. To velja zapomniti!

Žičarji zahtevajo.

Vse to je izbilo sodu dno. Žičarji so zahtevali, da se Kalan takoj odstrani iz tovarne, ali pa gredo vsi žičarji ven. Deputacija žičarjev je bila od vodstva tovarne na prav poseben način sprejeta. Tovarna se je razgovarjala samo z gl. zaupnikom, zastopnika žičarjev pa sta bila postavljena pred vrata. Zahteva žičarjev je bila v celoti odklonjena. Tovarna je odklonila vsake nadaljne razgovore. Zato žičarjev v petek ni bilo več v tovarno.

Kako in zakaj je prišlo do aretacij?

V petek 14. t. m. zjutraj je razburila vse jeseniško delavstvo aretacija 7 delavcev žičarjev. Nekatere so pobrali orožniki kar s postelj, druge so zopet ujeli na cesti. Povečini so bili aretirani mlajši delavci. **Na intervencijo Jugoslovanske strokovne zveze po dr. Natlačenu pri velikem županu so bili okoli pol 4. popoldne vsi izpuščeni.** Aretacija se je izvršila docela po nepotrebnem. Delavci tudi niso bili zaslišani, ampak samo opsovani z lopovi. — Na Jesenice sta prispela popoldne zastopnik Delavske zbornice **Kopač** in zastopnik Jugoslov. strok. zveze tov. **Pitako.**

Tovarna je razglasila, da ima vsakdo, ki v pondeljek 17. t. m. ne pride na delo, na razpolago delavsko knjižico in je odpuščen.

Sobota 15. t. m. — Razgovor s tovarno.

Ob 10. dopoldne so se podali v tovarno na razgovore: srezki poglavar v Radovljici g. dr. **Vidic,** zastopnik Delavske zbornice **Kopač,** obl. poslanec tov. Peter **Arnež,** zastopnik JSZ tov. Vilko **Pitako,** za SMR **Vrankar** in gl. zaupnik **Jeram.** Podjetje na posredovalne predloge zastopnika Del. zbornice pod nobenim pogojem ni hotelo pristati. Zahtevalo je, da gredo žičarji na delo pod istimi okoliščinami, kakor so delo zapustili. V teku nadaljnih razgovorov se je ugotovilo, da je vzrok konflikta najbrže v tem, ker je storitev pri akordu takorekoč popolnoma omejena z določbo kolektivne pogodbe, da sme presegati zaslužek pri akordnem delu normalno dnevno plačo le za 20 odstotkov. Sicer pa so tudi vse akordne postavke in storitve zelo nejasne in ves akordni sistem star in zato docela zmešan. Podjetje je na revizijo akorda pristalo. Glede premestitve Kalana v tej ali oni obliki pa ni hotelo ničesar slišati.

Popoldanski shod.

Ob treh popoldne se je vršil sestanek žičarjev. Poročal je zastopnik Del. zbornice Kopač in gl. zaupnik Jeram o razgovorih s tovarno. Predlagano resolucijo, ki je vsebovala zahtevo premestitve Kalana, revizijo akorda, obenem pa pogon žičarne, so žičarji z 62 proti 14 glasovom odklonili in izjavili, da vztrajajo pri prvotni zahtevi, da se Kalan takoj odstrani, nakar tudi žičarji na mestu primejo za delo.

Za tem se je ob 4 vršil impozanten shod vsega delavstva, Govorili so: za Del. zbornico Kopač, za SMR Vrankar in za Jugoslovansko strokovno zvezo tov. Pitako, ki je zlasti podčrtal: 2000 jeseniških kovinarjev stoji pred važno odločitvijo: za stavko jutri, ali za sistematično borbo. Ker delavstvo KID ni organizirano v bojnih strokovnih organizacijah tako, da bi se za prvo lahko odločilo danes, zato se mora odločiti za drugo. Zakaj 200 ni 2000. — Mi vemo, da so tovarne naše, zakaj iz naših žuljev so zrasle, toda dobiti jih moramo v svoje roke z vztrajnim delom naših organizacij, ki morajo po svojih zastopnikih dobiti moč in oblast v občini, deželi in državi. Brez organizacije ni bodočnosti proletarijata.

Delavstvo je nato v načelu sprejelo žičarjem predlagano resolucijo z vsemi proti 3 glasovom.

Odgovor KID.

Ravnateljstvo KID je vzelo na znanje resolucijo, sprejeto na sestanku in shodu 15. sept. 1928, ter izjavlja:

1. Preiskavo pritožb proti pazniku Kalanu bo podjetje izvršilo po možnosti že v pondeljek 17. t. m. ob pogoju, da delavstvo svoje delo zopet nastopi.
2. Revizijo akordnega sistema v žičarni bo podjetje izvršilo čim preje.
3. Podjetje priznava, da je glavni zaupnik delavstva v sporu radi paznika A. Kalana korektno postopal in vzame na znanje, da glavni zaupnik ni vedel za namen nastopa žičarjev.
4. Podjetje vzame na znanje izjavo žičarjev, da njihov nastop ni imel nobenega političnega ozadja in da tudi podjetju v tem pogledu ničesar ne očitajo.
5. Podjetje ne bo izvajalo nobenih posledic proti nobenemu delavcu, ne v obratu, ne drugim potom radi spora, ki je s tem poravnan.

15. sept. 1928.

Za KID: Nott, Hofmann

Pondeljek 17. t. m.

Razprava se je pričela ob 2 popoldne. Udeležili so se je: za podjetje dr. Obersnel, ing. Hofmann in Schüler; za Del. zbornico J. Kopač, za delavstvo: tov. A. Pukšič, V. Vrankar in Jeram. Trajala je do 11 ponoči. Ugotovilo se je:

1. Anton Kalan je z delavstvom surovo ravnal.

2. Delavcem je grozil s šikanami, če bi izpovedali kaj zanj neprijetnega.

3. Za paznika odnosno preddelavca v tem oddelku je absolutno nesposoben.

Vodstvo pisarne je izjavilo, da bo Kalana na vsak način premestilo.

* * *

Končnoveljavno pa spor še vedno ni likvidiran.

Zato kovinarji: V s i v o r g a n i z a c i j o ! Igra se lahko ponovi.

Četrti mednarodni kongres krščanskih strokovnih organizacij.

V ponedeljek 24. t. m. odpotujeta na kongres, ki bo trajal od 25. do 28. t. m. v Münchenu v Nemčiji kot zastopnika JSZ tov. Terseglav in Pitako.

Poročilo internacionale.

Mednarodni kongres krščanskih strokovnih organizacij naj bi dal pokretu v vseh posameznih državah novih pogonskih sil. Ne more pa to biti, ako se ne ozremo nazaj na že izvršeno in še nedokončano, na doseženo in zgrešeno, ako se ne ozremo na vire sile in moči našega pokreta, ne ugotovi pa tudi, kje so slabosti, kje se je delalo napake.

Mi ne gledamo nazaj z ganotjem starca, kateremu ostaja preteklost vedno mnogo lepša kot sedanjost, ker jo je gledal z mladimi, upapolnimi in veselimi očmi.

Voditelji našega gibanja zato ne smejo postati »stari« in ako se postarajo kot ljudje, tedaj je njihova dolžnost, da zaupajo svojo nalogo mlajšim močem z zavestjo solidaritete, ki veže v našem pokretu posamezne generacije medseboj. V vseh namreč živi nujno prepuščanje v stalnem razvijanju, ki se z doseženim nikdar ne zadovolji, ampak gre naprej v boj za novo družbo, ki bo nudila delavstvu popolno enakost z drugimi stanovi, v »kateri bo omogočeno vsakomur čimvečje naravno in socialno blagostanje.«

Pogled na naš razvoj nazaj je torej podrejen našemu bodočemu delu. Ako opazimo tu in tam slabosti in napake, ako ugotovimo neugoden položaj našega pokreta v tej ali oni državi, tedaj se moramo brž vprašati, kje so sredstva in moči, ki naj narede naš pokret v posameznih državah kot internacionalno za zdravo, mogočno, vplivno in merodajno in vedno se razvijajoče gibanje.

Osnovanje internacionale na kongresu v Haagu se je izvršilo še v času političnih napetosti. Med Insbruck in Luzern je padlo razvrednotenje denarja v neizmernem obsegu. In brezposelnost je rasla iz države v državo, prinašajoč seboj pavperizacijo najširših mas.

Brezposelnost še zdavnej ni zginila; vsak dan jo povzročajo novi vzroki, v glavnem pa: koncentracija kapitala in racijonalizacija, ki povzročata v industrijskih pokrajinah brezposelnost milijonskih mas. Brezposelnost naj bi s povečano kupno močjo množic pri naraščajočih delavskih mezdah in padanjem zginila, pa je uprav nasprotno res.

Pravica soodločevanja danes ni več le neka **psihološka** nujnost, temveč postaja vsak dan bolj **gospodarska** nujnost. Danes menda vendar ni več človeka, ki bi še dvomil, da postaja gospodarstvo, predvsem evropsko, bolj in bolj kapitalistično.

Da bi se državni in meddržavni karteli iz ozirov na delavstvo zadovoljili z manjšimi dobički, so sanje, kakor da bi kdo privatnemu podjetniku pripisoval kak socialni čut. Kdor pa še vidi sistematično odpuščanje starejših delavcev in družinskih očetov, ta ve, kje smo.

Ako strokovni pokret nima v sebi toliko moči, da bi se v bližnjih letih krepko ojačil, tako številčno kot po vplivu, tedaj se mora pripraviti na čas težkih porazov.

V nekaterih pokrajinah se ima boriti naš pokret sploh še za priznanje, tako v Franciji, kjer so se vlada in delodajalci zvezali s socialističnimi sindikati in se naše gibanje zatira in kratijo osnovne pravice osebne svobode in samoodločbe. Svoje pravice si bo moralo priboriti prav tako kot tovariški pokret v drugih državah, kjer se naši manjšini odteguje tisto, kar je bilo sedanji socialistični večini od strani meščanskih vlad takoj priznano.

Polno priznanje naših pravic moremo v mnogih državah izvojevati le, ako izrabimo tudi svoj političen vpliv. Politične stranke in vlade, katerim manjka ali poguma ali pa moči, dati našemu gibanju vse pravice, ne zaslužijo naše podpore. Pritožbe proti terorju so obtožbe vlade. To velja predvsem za Ogrsko, Nemško Avstrijo, pa tudi za svobodno Švico.

V nobeni državi ne zahtevamo predpravic, hočemo le, da nam je izvajanje naših pravic neovirano zagotovljeno. Na mednarodnem polju smo v zadnjih treh letih znatno napredovali. V mednarodnem uradu dela naše gibanje še nima svojega zastopstva. Četudi so dosedaj marksisti brezobzirno izrabljali svoje stališče, ki so si ga ustvarili s posebno pogodbo, ki prav nič ne ščiti manjšin, so vendar voditelji amsterdamske internacijonale pristopili k tozadevnim razgovorom. Pri pogajanjih z zastopniki naše internacionale so se izjavili pripravljenim, nastopiti za primerno zastopstvo našega pokreta v vodilnih organih in na mednarodnih konferencah. Akoravno to ni imelo nobenega stvarnega uspeha, katerega so mnogi pričakovali, je vendar zadržanje Amsterdama napram nam docela drugačno kot l. 1921., ko je bil prvi zastopnik napaden z namenom, naše zastopnike sploh potisniti v stran.

Mi smo vedno dosledno zastopali stališče, da je v interesu vsega delavstva potrebno široko sodelovanje vseh pravih strokovnih organizacij. Zato moremo z zadovoljstvom ugotoviti, da je to uvidela tudi amsterdamska internacionala, vsaj voditelji. Da se cela vrsta njihovih ljudi ne da voditi od voditeljev, je dejstvo, katerega vzroke, posebej pa še njega posledice, naj preiskujejo amsterdamci sami. **Ako pa večina ne bo postala istih nazorov kot voditelji in bo še nadalje ostala na stališču absolutne moči večine, tedaj gotovo niso več dani predpogoji za kakršnokoli nadaljnje sodelovanje.**

Brez tega sodelovanja smo prodrli v druge organe Društva narodov, med drugim v gospodarsko organizacijo Društva narodov. Četudi od socialistične grupe upravnega odbora ni bil predlagan noben naš zastopnik niti za pripravljalni odbor za svetovno gospodarsko konferenco, niti za stalni gospodarski odbor, ki se je sestavil po konferenci, je bil vendar v oba ta dva organa na naš lasten predlog pozvan tudi naš zastopnik.

To priznanje pomena našega gibanja po prvi instanci Društva narodov je gotovo vsaj formalen uspeh. Da je pri tem pomagal naš politični vpliv, je razvidno iz tega, da je v prvem slučaju belgijski s o c i a l i s t i č n i minister Vandervelde — kakor nam je sporočil — nastopil, da se da zastopstvo tudi krščanskim strokovnim organizacijam.

Kdor računa z dejstvi, mora vendar, hote ali nehote, upoštevati ne samo našo eksistenco, ampak tudi naše delo in moč.

Direktor mednarodnega urada dela Albert Thomas je v svojih poročilih, ki jih je predložil konferenci mednarodnega urada dela, opozarjal posebej na politični vpliv našega gibanja.

Pa ne samo od te strani, tudi moskovski mesečnik »Rdeča strokovna internacionala« je v posebnem članku opozarjala na važnost in pomen našega pokreta. (V izvlečku smo ga priobčili v eni prejšnjih številk.)

Ne samo komunisti, tudi v drugih krogih so ljudje, ki našega gibanja niti ne poznajo, so celi narodi, ki še niso ničesar slišali o krščanskih strokovnih organizacijah, ki mogoče poznajo samo ime, namena in pomena pa ne poznajo.

Delavstvo teh pokrajin seznaniti z našim pokretom je tudi ena nalog naše internacionale.

Političen pregled.

Belgrad

V Belgradu se čuti neka nervoza. Na zunaj je še dosti mirno, a v notranjosti ni vse tako dobro. V radikalnem klubu se še vedno love: ali Vukičevič, ali stari pašičevci. Delavnejši so vukičevci, stari pa žugajo in strankin odbor imajo v rokah. V interne zadeve stranke bi se mi prav nič ne spuščali, ko bi ne bila vsa naša notranja in zunanja politika tako tesno združena z radikalno stranko. Vsa negotovost in disorijentacija v radikalni stranki se je pa prenesla v našo politiko sploh. Skupščinski odbori delajo, kar je pa edino Koroščeva zasluga. Hrvaško vprašanje pa se ne premakne z mrtve točke. Svetlika se edino v smeri revizije ustave, čemur je Belgrad do pred pol leta tako silno nasprotoval.

Zagreb.

Opozicija, ki se koncentrira v Zagrebu, se v pozitivnem smislu ne premakne naprej. Dasi so iz Belgrada padli jasni migljaji: povejte, k a j in k a k o bi vi radi, ne odgovore. Zahteva, da pade vlada, je gotovo malenkostna, dokler se ne izjavijo, kako pa potem. Kakšno vlado, kakšno revizijo ustave, kakšno obliko države hoče, tega opozicija ne pove. In to bi morali, to bi bil resen, pozitiven korak. Sedaj napoveje opozicija bojkot, socialni in gospodarski (politični je že itak tukaj). Brez jasnega cilja in v vseh podrobnosti izdelanih potov do njega, pa bo bojkot več škodoval kakor koristil. Na hrvaškem ljudstvu pa spoštujemo eno: veruje, silno veruje v svoj hrvatski narod, njegovo moč in zmago. Da bi se le ne dobili demagogi, ki bi to trdno vero zlorabljali!

Ljubljana.

Slovensko ljudstvo čuti težo, ki jo ustvarjajo današnje nezdrave razmere. Vendar pa s korajžo gledamo v bodočnost, saj je že vznikla zarja nove ureditve države in sicer v smislu, kakor smo hoteli in zahtevali skozi vsa leta od prevrata. Vemo in verujemo v to, ker to je odrešenje za nas, za Hrvate in za Srbe. In ravno slovenski proletarijat je nosilec te vere, zato ker je nosilec cele družbe, cele države, ker je nosilec pravice in ljubezni.

Zunanja politika.

Društvo narodov je imelo sejo v Ženevi. Prve dni so govorili, mnogo in lepo govorili. Važnejše delo se je vršilo v odsekih. Glavno je bilo pa seveda to, da so prišli svetovni politiki skupaj in so se med seboj, med štirimi očmi porazgovorili.

Formalno sta bili dve točki v ospredju: razorožitev in manjšinsko vprašanje. Glede razorožitve smo že pisali. Amerikanec Kellog je napravil čisto idealen načrt zoper napadalno vojno; države so ga tudi podpisale. Vsa dejanja, sklepanja, državni proračuni pa govore za novo vojno, ne pa za mir. Z a u p a n j a ni, in dokler tega ne bo, nam bodo slavnostni govori prav malo pomagali.

Narodne manjšine so hotele imeti pri društvu narodov svoj stalen samostojen odsek. Sedaj so imele pač tam nekaj uradnikov, ki pa so bili brez moči. Ker pa imajo najmočnejše države največ narodnih manjšin, s katerimi ne postopajo v človečanskem duhu, in bi stalni samostojni manjšinski odbor preveč gledal na prste tem državam (Italija!), je vsa stvar padla zaenkrat v vodo.

V resnici je pa bilo najbolj važno vprašanje: izpraznitev Porenja in nemška vojna odškodnina. Francozi imajo še danes zaseden del Nemčije. Nemci seveda s tem niso zadovoljni, pa tudi vojna odškodnina jih žuli. Zato so zahtevali, da se Francozi umaknejo. Zaenkrat še ni videti posebnega uspeha. Vsa zadeva se ne vrti okoli miru in pravice, ampak okoli denarja in tu je vir vsega zla. Ko bo društvo narodov vodila resnica, pravica, zaupanje in ljubezen, potem bo bolje. Delavci pa hočemo mir in pravico in resnico in ljubezen.

Atom:

Ženska pravica.

Misli krščanskega socialista.

I.

»Buržoa vidi v svoji ženi golo proizvajalno orodje. Čuje, da naj se proizvajalna sredstva skupno izkoriščajo, pa si naravno ne more drugega misliti kot da zadene usoda skupnosti tudi žene.

Ne sluti, da se gre za odpravo položaja, v katerem je žena golo proizvajalno orodje. Sicer pa ni nič smešnejšega, kot visoko moralično zgražanje naših meščanov nad oficijelno komunistično skupnostjo žena. Komunistom ni treba skupnosti žena šele vpeljavati, saj je skoro vedno obstojala.

Naši meščani se ne zadovoljijo s tem, da so jim proletarske žene in hčerke na razpolago, da o oficijelni prostituciji ne govorimo; glavno veselje jim je medsebojno vzajemno zapeljevanje zakonskih žena. Meščanski zakon je v resnici skupnost zakonskih žena. Komunistom se da kvečemu očitati, da hočejo namesto hinavske in prikrite, oficijelno in odkritosrčno skupnost žena. Sicer se razume samo po sebi, da z odpravo sedanjih proizvajalnih razmer izgine tudi iz njih izhajajoča skupnost žena, t. j. oficijelna in neoficijelna prostitucija.« Tako piše Karl Marks v svojem komunističnem manifestu.

V mnogočem ima Marks prav, vendar pa zveni iz teh stavkov velika črnogledost njegova. Kakor je razvidno iz njegovih besed nikakor ni namerjal uvesti skupnosti žena v tem smislu, da bi bila vsaka žena vsakemu na razpolago, ampak bržkone le v tem smislu, da bi se vsakdo mogel poročiti s katero bi pač hotel, ker bi pač po njegovem sistemu imele prenehati vse stanovske in socialne razlike. Vidi se pač, da je vsled moralne pokvarjenosti tedanje — ki je morda dandanes ravnotolika — družbe hotel to, kar je dejansko obstojalo prikrito, nekako oficijelno in javno uvesti. Ako kdo stoji na njegovem »verskem« oz. bolje brezverskem stališču mora to seve odobravati. Ko namreč vidi, kako malo je v resnici v vsakem oziru čistih žena, tedaj sklepa iz tega, da je zdržnost nemogoča in če ni mogoča, naj se to, kar se prikrito itak vrši, vrši javno brez prikrivanja. Kakor rečeno, kdor ne prizna vere in njene moralne sile, zanj je to stališče povsem logično.

Istočasno pa moramo priznati, da veje iz Marksovih besedi tudi duh pravičnosti do žena, in njena enakopravnost z možem. Krščanski socialisti stojimo tu neomajno na stališču vere, priznavamo nerazvezljivost zakona in vemo, da kdor veruje, najde v veri moč, da more ostati zvest svojemu zakonskemu drugu. Zvestobo pojmujemo obojestransko, s strani moža in žene. V tem oziru sta si obadva popolnoma enakopravna. Prav tako ima eden kakor drugi pravico, da se poroči ali pa da ostane sam, ker nikakor ne smatramo, da je spolno izživljanje bodisi za moža ali za ženo potrebno za popolno razvoj njunih osebnosti. Ravnotako nikakor ne trdimo da ženska narava šele tedaj doseže svoj cilj, ako postane deležna materinstva. Res je sicer, da je hrepenenje po materinstvu nekaj specifično ženskega in da se žene, ki v enem ali drugem smislu bodisi telesno ali duhovno izvršujejo materiński poklic, običajno čutijo bolj zadovoljene, kakor v kakem poklicu, ki niti malo ne odgovarja temu ženskemu nagnenju. Vendar iz tega še nikakor ne sledi, da bi ravno z materinstvom dosegle višek svoje osebnosti, ker bi potem logično morali sklepati, da spada očetovstvo nujno k spopolnjenju moške osebnosti.

Človek je namreč človek po svoji družini in ker ima dušo, pravimo, da je ustvarjen po božji podobi. Dušo ima žena in mož. **In le v izpopolnjenju duše se doseže višek človeške osebnosti.**

Vendar pa s tem še nikakor ni rečeno, da je žensko vprašanje rešeno. Reči moramo, da je socialno vprašanje osobito, kar se tiče žene še v povojih. Tudi tu bo treba še dela in sicer obilnega dela, ako hočemo, da bo družabno življenje res urejeno z vidika krščanske ljubezni in pravičnosti. Za danes nam nedostaja prostora, da bi se le površno dotaknili vseh problemov, ki se tičejo ženskega vprašanja. Treba bo urediti gospodarsko razmerje med možem in ženo v zakonu, ki mnogokrat kar kriči po rešitvi. Razjasniti bo treba velikanski pomen družinske plače za vsako ženo in vso krivico, ki se s tem dela ženi in otrokom. Poudariti bo treba upravičeno zahtevo po enakopravnosti pri delavskih plačah moža in žene, kajti eden kakor drugi imata pravico do ustanovitve svojega doma itd. Na vse te probleme se povrnem v naslednjih člankih.

Nečuveno postopanje

PRI LESNI DRUŽBI »KOROTAN« V PREVALJAH.

Tendenca kapitalistične družbe je, da iz delavskih žuljev izpreša čim večje profite. Kapitalisti, pa naj so to krščanskega ali protikrščanskega naziranja, so v tem tako edini kakor bela ali črna zver, če ji pride nasproti žrtev. Tako je družba »Korotan«, ki se še ne zadovoljuje z vsakodnevnim izkoriščanjem, temveč je svoje delavstvo že delj časa prikrajševala tudi pri socialnem zavarovanju. Stvar je sledeča:

Kakor nam je znano, je po dolgem času vendar enkrat OUZD napravil v tem podjetju revizijo in ugotovil, da je delavstvo tega podjetja že par let zavarovano v prenizkih mezdnih razredih. Vsled tega je morala družba sedaj delavstvo za ves čas nazaj prijaviti v višje mezdne razrede, kar je pa glavno, plačati tudi diferenco prispevkov, katera znaša okoli 9.000 Din.

Gospodom od družbe pa to nikakor ni šlo v glavo. Zato so sklenili, da naj to ali pa vsaj del tega plača delavstvo, ker da gre itak za njegovo zavarovanje i. t. d. Družba je bila mnenja, da bo delavstvo tudi to grobo nezakonitost mirno požrlo, kakor je moralo že marsikatero, toda delavstvo pozna svojo zakonodajo in ve, da zakon določa, da se mora pokoriti tisti, ki je grešil. Gospodje, ki se tako radi sklicujejo na zakone, posebno tam, kjer otežujejo delavstvo, se sedaj delajo nevedne in ne poznajo niti tistih določil, katere pozna že sleherni delavec. Kljub temu pa podjetju tokrat ne bo uspelo, pa naj se zvija na ta ali oni način, kajti dejstvo samo jasno izpričuje, da je podjetje pridrževalo delavstvo v neodgovarjajočih zavarovalnih razredih zato, ker je s tem hotelo spraviti nekaj tisočakov v svojo bisago.

To je primer najgorostasnejšega izmozgavanja. Podjetje si prav nič ne pomišlja kršiti obstoječe zakone, ampak izvršuje te nezakonitosti kar javno.

Tovariši, izpreglejmo že vendar enkrat. Kapitalisti hočejo iztisniti iz nas **zadnjo srago krvi. Zavedajmo se in spoznajmo, da nas more še hujšega izrabljanja ubraniti le združena moč nas** vseh, ki je: **močna strokovna organizacija.** Vedno moramo biti pripravljeni na boj. Naše vrste morajo biti enotne in nezmagljive. Take pa bodo le, ako bomo vsi od prvega do zadnjega v bojni strokovni organizaciji vodili borbo proti našim izkoriščevalcem z geslom: Vsi za enega, eden za vse! — Organizirani prevaljski delavci.

Beseda o delavstvu.

Pod tem naslovom je izšel v »Domoljubu« od 12. septembra 1928 članek, ki je iskren, vsled česar ne smemo iti mimo njega.

Veseli smo, da konstatira člankar, da je delavski problem za Slovence najvažnejši problem. Dragoceno je tudi priznanje, da se je katoliška družba dosedaj premalo brigala za delavsko vprašanje. Tudi to priznamo, da bo moralo delavsko vprašanje v prvi vrsti reševati delavstvo samo pod vodstvom iskrenih delavskih voditeljev.

Delavsko vprašanje je eminentno krščanska zadeva. Delavstvo je postalo žrtev kapitalizma, ki je razdelil družbo v dva tabora. V razred izkoriščevalcev in v razred izkoriščanih. Ta izkoriščevalni sistem občuti najbolj tisti, ki je sploh brez vsakega premoženja in ki je odvisen le od zaslužka svojih rok. To je pa ravno delavstvo.

Delo mora rediti človeka in mu nuditi vsa druga sredstva, ki so potrebna, da živi človeka vredno življenje. In če vidimo na eni strani velikansko bogastvo ter nebrzdano razsipnost, na drugi strani pa nepopisno bedo in propad, potem je to mogoče le vsled tega, ker delo strada. Delo ne donaša svojih uspehov tistemu, ki delo proizvaja. Njegov uspeh vživa tisti, ki ne dela. In to je največje prokletstvo za človeštvo. Kapitalizem je pretrgal vez med Bogom, človekom in delom. Vsled tega te velike krivice. Dolžnost in sicer apostolska dolžnost katoličanov je, da se bore proti temu zlu, ne le proti sistemu, ampak tudi proti vzdrževalcem tega sistema.

Proletarec ve, da živi v družbi in da mora marsikje popustiti. Toda ne sme pa nikoli biti za tako sožitje, v katerem bo on le klavno jagnje. To se pa redno dogaja. Za sožitje je predvsem krščanski delavec. To sožitje je pa mogoče le, če se zahteva izpolnjevanje krščanskih načel prav od vsakega, kdor priznava ta načela. Kaj naj rečemo k takemu sožitju, ki ga ponuja podjetnik, ki pravi, da je katoličan, na drugi strani pa se kaže nasprotnega delavstvu ob vsaki priliki?

Prav ima člankar: **»Pogoj uspešnega dela za delavstvo je trdna in disciplinirana organizacija.«** Mi pristavimo še to, da je organizacija **najmočnejše sredstvo** za dosego delavskih pravic. Vsled tega mora katoliška družba podpirati in aktivno sodelovati v delavskih organizacijah in se boriti za to, da bodo priznane delavske organizacije kot zakonite zastopnice delavstva. Če bo začel prevladovati med našo družbo tak duh, potem ne bo izostal učinek.

Mi bi morali skrbeti tudi za to, da bi izginila diferenca med krščanstvom kot naukom in krščanstvom v praksi. Najmanj, kar sme zahtevati delavstvo za svoje delo, je tolik dohodek, da mu nudi vsaj ekzistenčni minimum. Vprašanje krščanskega delavstva je vprašanje udejstvovanja krščanstva v praksi. Kakor tvori kapitalizem problem celote, tako je tudi delavski problem kompakten, neukrušljiv. Vsled tega moramo zahtevati po vsej pravici jasnost, doslednost in iskrenost. Ne samo v nazorih, besedah — tudi v dejanju! Šele, če bomo to uvedli med nas vse, potem bo postalo tudi mišljenje delavca manj kapitalistično. Saj je tudi on produkt družabnih razmer. Vedno bomo zgrešili cilj, če bomo zahtevali od drugih svetniških dejanj, dočim pa mi sami še povprečnosti ne bomo dosegli. Vedno znova pa je treba povedati: ne po besedah, po dejanjih prihajajo uspehi, po delu se ceni predvsem v javnem življenju!

Krekova družina.

Iz centrale. Družine, katere še niso poslale mesečnih statistik in članarine za pretečeni mesec naj to nemudoma store. Točnost mora biti!

Kočevje. V nedeljo, dne 16. t. m., se je vršila pri nas anketa o potrebi mladinske organizacije med delavstvom in o našem delu v Kočevju. Anketi so prisostvovali skoraj vsi odličnejši predstavniki našega pokreta. Pomenili smo se in sklenili, da naša družina ne sme biti med zadnjimi, marveč med prvimi v našem pokretu. Torej pogum!

Kapela. V nedeljo, dne 23. septembra, priredi Krekova družina Kapela mladinski sestanek. Vrši se popoldne po večernicah v gostilni g. Lukovnjaka v Kapeli. Govori okrožni tajnik tov. Košnik Jože iz Sv. Miklavža. Vso viničarsko kakor drugo mladino, stariše in člane SZV vabimo k obilni udeležbi.

Društvo diplom. babic.

Društvo diplomiranih babic za Slovenijo svojim članicam. Oblastni odbor ljubljanske oblasti je razdelil med vredne in potrebne babice 126.000 Din, tako da so dobile po 500 Din enkratne podpore; to je že lep denar, ako ga uboga babica, ki ni vajena obzirnosti od predstojnikov, dobi tako nepričakovano. Zato moramo biti hvaležne našim gospodom, posebno gospodu obl. odborniku dr. Brecelju, ki se je z vso vnemo zavzel za ubogi zatirani babiški stan, ter g. dr. Dolšaku, kateri nam vedno rad pomaga in svetuje.

Po ukazu in uredbi g. zdravstvenega šefa se je sestavil osnutek, po katerem bi se babiški stan v gmotnem položaju znatno zboljšal. Seveda je to za enkrat le osnutek, ki čaka, na ugodno rešitev. Kakor hitro bo ta naredba, kar je v sedanji težki krizi zelo težko, podpisana in odobrena, Vas bodemo pravočasno obvestile, da si preskrbite zato potrebne listine s primernimi prošnjami.

Na babice pa stavim prošnjo, da se vedete vse tako, da boste lahko pričakovale povsem dobra in lepa nravstvena spričevala, ker se bo oziralo, kakor smo informirane le na poštene osebe, katerim se bo lahko brez pomisleka poverilo tako težko in odgovorno mesto. Nastavljenih bo namreč, ako se izda ta za naše babice prepotrebna naredba, nekaj nad 150 babic za ljubljansko oblast, s primerno mesečno plačo. Istotako je mišljeno tudi za stare, pomoči potrebne babice, tako da se bo tudi uboga babica lahko na starost odpočila ter uživala sicer skromno, a vendar dobrodošlo pokojnino.

Tudi na Oblastni odbor mariborske oblasti smo se tozadevno obrnile, le da do danes kljub našim ponovnim prošnjam, še nismo dobile odgovora.

Mir!

Misel Društva narodov je sama na sebi lepa, velika stvar: ustvariti med narodi zvezo, ki naj prepreči vojno, ustvari med narodi mirno sožitje, uredi razmerje med posameznimi državami v duhu mirnega sodelovanja in prijateljskega posredovanja, kadar se interesi dveh držav križajo.

Toda v tem propadajočem svetu, ki s silo razbrzdanega človeka podira moralne osnove človeškega sožitja, ki po svojem delovanju vsak dan bolj odpada od krščanskega duha — hoteč zadostiti samo pohlepu po profitu, hoteč zadostiti vsem strastem, hoteč se izživeti do konca — v tem svetu se najlepša prizadevanja in najiskrenejše misli spreminjajo v slabo, propadajo, zamirajo. Vemo, da človek ostane človek s svojimi slabostmi in križi obdan. Vemo, da človek doseže le del tega, po čemer hrepeni. Vemo, da se največji ideali v človeških rokah zdrobe v prah. To vemo. Vse, kar človek premore, doseže svoje meje. In te meje vežejo tudi Društvo narodov.

Toda v doslednosti je velika moč. V iskrenosti je velika sila! Dvem različnim ciljem pa ni mogoče obenem služiti.

Tukaj je tista zavratna sila, ki Društvu narodov jemlje moči in dela iz njega karikaturo mirovnega prizadevanja. Vlade hodijo dvojna pota: sklepajo mirovne pogodbe, ob istem hipu pa se oborožujejo za nove vojne.

Od ustanovitve Društva narodov in pričetka poslovanja raznih »razorožitvenih komisij« stoji v Evropi že dva milijona oseb več pod orožjem. Letni izdatki za oboroževanje narastejo letno za pet milijard mark. Italija s svojim fašizmom se trese od militarističnega razburjenja. V Franciji je socialist Boncourt izpeljal in uveljavil zakon, po katerem skoro zadnjo ženo v slučaju mobilizacije lahko kliče pod orožje. Anglija z neprimerno delavnostjo in skrbnostjo gradi vojne ladje in vojaške zrakoplove. Amerika posojuje Evropi dolarje pa hiti, da bi bila prva v oboroževanju na morju in v zraku. Nemčija podpira militarističnega duha, kjer le more; sedaj bo zgradila **veliko oklopno križarko.**

Samo iskra naj pade v to shrambo smodnika in Evropa bo zopet v plamenu. In takrat bodo slavili svoje uspehe znanstveniki, ki so iznašli strupene pline...

To vedo tudi gospodje zunanji ministri, angleški, ameriški, francoski, nemški, italijanski, ki potujejo od konference do konference in podpisujejo mirovne pogodbe. In zakaj delajo tako? Ker stoje pod kontrolo in pritiskom temne sile, kateri ni mar za človeka. Kapitalizem je nemiren in hoče, da se vlivajo topovi, delajo strupeni plini.

In države gredo pot, ki ne vodi k miru. Zato postaja v očeh ljudstva, ki hočejo miru, tudi Društvo narodov le slamnato strašilo sredi orožarn in topovske industrije. To je samo še lepa zunanjost hiše, v kateri nihče več ne stanuje in je zapuščena. Društvo narodov lahko vabi diplomate, doma pa vladajo sile, ki lahko vse sklepe ovržejo, ali pa jih puste, da se z njimi tolaži delovno ljudstvo... **Danes vlada oboroževalna industrija.** Ti ne vedo za milijone vojnih pohabljencev, za trume ubogih sirot, za revščino brezstanovanjcev, za lačne predmestne otroke, za armade delavstva, ki propada moralno in telesno.

To mora delovno ljudstvo jasno videti. To mora armade tistih, ki danes trpe, pa nimajo nikjer besede, združevati. To mora v ljudstvu vzbuditi zavest, da ima ono večino. Da mora ono imeti tudi odločilno moč. Vsak poslednji mora vedeti: da mora in da bo tudi prišel čas, ko bo delovno ljudstvo reklo svojo besedo. In ta beseda ne bo v prilog onim, ki danes vlivajo topove!

14 milijonov dinarjev je zaslužila v sedmih mesecih angleška banka Second Continental and Industrial Trust pri prodaji vrednostnih papirjev (delnic). Kdo je pa bil ogoljufan za ta denar? Denar bodo zapravili delničarji, zaslužil ga je pa nekdo drugi.

Spoznaj svojo dolžnost!

Zakaj si organiziran? Tako vprašujejo tvoji tovariši. Ti ne daš odgovora, hočeš se opravičevati. Prazni so tvoji izgovori! Pred svojo vestjo si dolžan polagati račun o tvojem delu in nedelu. Jasnosti je treba!

Zakaj je odganiziran podjetnik?

Zakaj je organiziran obrtnik?

Zakaj je organiziran trgovec, inženjer, odvetnik, uradnik?

Pripadniki drugih poklicev in razredov imajo svoje gospodarske organizacije. Kljub svojemu ugodnejšemu gospodarskemu položaju, se vendar organizirajo.

Zakaj si ti neorganiziran?
Zakaj stojiš ob strani?
Zakaj se ne zaveš svoje dolžnosti?
Zakaj se obotavljaš?
Zakaj nočeš z nami?

Tvoji organizirani tovariši te kličemo, ti moraš skupaj z nami v boj! Javi se takoj pri najbližnji strokovni skupini.

V strumni, enotni organiziciji je moč!

Stopi v naše vrste!

Tedenske novice.

Delavski koledarček gre. Zadovoljni so z njim delavci in ponosni so nanj. Poslali smo ga vsem skupinam in podružnicam. Vsi so ga z veseljem sprejeli. Samo dva nezavedna smo dobili izmet petinšestdesetih. Kakor smo bili silno žalostni teh dveh slučajev, tako smo veseli vseh drugih. Pa ne samo, da so ga delavci veseli, pa ne samo, da ga niso vrnili, pa ne samo, da ga razprodajajo in kupujejo, ampak vse so že prodali in pokupili in denar tudi že poslali. Ne verujete? Res je to! Črna in Laško — povsod rudarji — so že poslali celoten znesek — v enem tednu je bilo vse opravljeno. Tem čast in pohvala! Kdaj se pa drugi vidimo po položnici? In tista grešnika?!

Železničarski kongres. Za leto 1928 se vrši mednarodni kongres vseh evropskih krščansko socijalnih železničarjev v Monakovem (München) v Nemčiji. Kongres traja od 24. do 28 septembra t. l. Tudi naša organizacija je soudeležena na tem kongresu z važnimi predlogi.

Tistim, ki dopisujejo z Borzo dela. Ker je ministrstvo za pošto in brzojav odločilo, da so »Javne borze dela«, njih podružnice ali ekspoziture poštnine proste le v medsebonem in uradnem prometu, zato podpisani urad ne bo sprejemal nobenih nezadostno frankiranih dopisov, zlasti pa ne bo odgovarjal nikomur, ki ni za odgovor priložil znamk. Ker ima »Javna borza dela v Ljubljani« svojo ekspozituro v Celju in podružnico v Mariboru, ki imata vsaka svoje določeno ozemlje, zato naj se interesenti obračajo v vseh ozirih vedno le na **svoje pristojno borzo dela,** ker druga prijav, naročil, dopisov, prošnja, pritožb itd. ne bo upoštevala. — Javna borza dela v Ljubljani.

Pri Javni borzi dela v Ljubljani je delo na razpolago: moškim: 5 kovinostrugarjem, 5 pleskarjem, črkoslikarjem, 2 mizarjema, 2 pilarjema, 1 vodoinštalaterju, 6 elektromonterjem, 4 kleparjem, 6 sodarjem, 12 čevljarjem za šivano delo, 1 mlademu mesarskemu pomočniku, 2 mlinarjema, 1 kamnoseku, 2 hlapcema, 25 zidarjem, 10 tesarjem, 3 navadnim delavcem, 8 vajencem; ženskam: 1 vzgojiteljici za francoski in angleški jezik, 3 hotel. natakaricam, 8 pletilkam, 2 služkinjama, 1 kmečki dekli.

Maribor. Agilen član Jug. Strok. Zveze in Krekove mladine v Mariboru tov. Rudolf Sodec se je v četrtek, dne 13. t. m. poročil z gdč. Justino Mastinškovo. Želimo jima obilo sreče. Skupno s sinovim poročnim slavljem sta praznovala njegova roditelja srebrni jubilej. Vsekakor vesel in pomemben dan v družini. Tudi jubilantoma želimo še mnogo let v sreči in zadovoljstvu preživeti.

Zahvala. G. David Doktorič je daroval JSZ vsoto 200 Din. Darovalcu najlepša hvala za dar. Posnemajte! J. S. Z.

»Milica otrok bolesti« je sedaj v ponatisu. Cena broširani knjigi bo 10 Din, po pošti 12 Din. Naroča se lahko že sedaj pri prevajalcu povesti g. Slavku Savinšku, finančnemu komisarju v Kamniku. Vsakdo, ki je povest čital, bo knjigo gotovo tudi rad kupil.

Dr. Fr. Debevec, spec. za tbc:

Vrste in oblike jetike.

(Dalje.)

Znane so nam tudi bolezenske slike pri tuberkulozi, pri katerih naduha nastaja že od vsega početka dalje.

Ena vrsta od teh je takšnale: Od časa do časa se pojavlja suh oster kašelj, izmečka je malo, tu in tam je v njem kakšen bacil. Preiskava pljuč najde le neznatne kataralne spremembe, od kraja na vrških, kasneje nižje, na raznih mestih. Čim dalje časa bolezen traja, tem bolj je slika naduhe z astmatičnimi napadi izražena.

Kako si razložimo te pojave? Vsled okuženja od zunaj (po udihavanju) se je razvil prvotni tuberkel na notranji površini bronhialne cevčice, ki vsled tega javlja kataralične znake: kašelj, izmeček itd. Iz tega prvotnega kužnega ognjišča se kasneje okužijo bronhialne stene tudi drugod. Pri vsakem novem bolezenskem ognjišču nastane nov napad naduhe, event. tudi astme. Pri vsem tem sama pljučna tkanina ni prav nič prizadeta, spremembe se nahajajo le v sluznici dihalnih cevi.

Če se tuberkuli (= jetična gnezda) razvijejo ne v sluznici, temveč v vanjskih stojih bronhov, ob katerih potekajo i krvne ter limfne žilice (povezane z bronhi z vezivno tkanino), potem nastane nov tip naduhe z napadi težkega dihanja, sviranjem v prsih, z gostim, gnojnim izmečkom neprijetnega vonja, tu in tam se najde kakšen bacil.

Vsled razpadanja kužnih ognjišč bronhialne stene sčasoma oslabe, se mestoma vretenasto razširijo; v tako nastalih lijakih se še rajši nabira gnojna sluz.

Te vrste naduhe z mnogim gnojnim izmečkom se dobe sem in tja pri obolenju dihalnih cevi vsled udihanega obilnega prahu, nadalje včasih pri sifilisu itd. Važno je torej vzroke teh bolezni spoznati, da potem uvedemo pravo zdravljenje.

Omeniti moramo še obliko najtežje naduhe, ki konča smrtno. Nastane pa takole: Iz večjega kužnega ognjišča v ali ob bronhialni steni se ob priložnosti razlije v mnogobrojne veje dihalnih cevi in cevčic obilo kužnih klic. Stene se potem naglo vnamejo, zasirijo, deloma oboli i sama prava pljučna tkanina. V takšnih težkih okoliščinah bolnik izredno težko diha, v lice je plavo zaripel, srce mu bije z vso brzino; muči ga kašelj, izmečka pa je od kraja prav malo. Prsni koš je na vso moč proširjen, izdihavanje je do skrajnosti ovirano. Po nekaj tednih nastopi smrt. To je slika najtežje jetične naduhe: bronhopneumonije.

Čez hribe in doline . . .

Smrtna nesreča v rudniku.

Leše pri Prevaljah. V petek, dne 14. septembra je v leškem premogovniku smrtno ponesrečil kopač Henrik Topler. Ravno pred zaključkom šihta je nesreča končala življenje tega delavskega trpina. Nesrečnež je bil zaposlen pri ročnemu stroju (graniku) za vlačenje premogovnih vozičkov iz strmega rova, katerega gonilno držalo ga je s tako silo udarilo po glavi, da so mu izstopili možgani in je obležal na mestu mrtev.

Proletarsko javnost je ta žalostni dogodek zelo vznemiril, kajti to je nov dokaz, kako je življenje delavca izpostavljeno smrtni nevarnosti. Pokojni sotrpin je šel na delo zdrav. N. v m. p.

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1355.25 Din, za 100 avstrijskih šilingov 800.40 Din, za 1 dolar 56.83 Din, za 100 francoskih frankov 221.25 Din, za 100 češkoslovaških kron 168.32 Din, za 100 lir 296.55 Din.

Za kratek čas.

Nesporazum.

Neki vojak-novinec je šel po dvorišču vojašnice, držeč v rokah škaf, ker je nameraval prinesti vodo.

Narednik ga sreča ter opazi, da ima rekrut zelo umazane hlače. Ustavi ga ter vpraša:

»Kam greš?«

»Vodo bom prinesel.«

»Kaj? Pa v teh hlačah?«

»Ne, gospod narednik, v škafu.«

Zdravnik tako, odvetnik drugače.

»Zakaj hodiš po bergljah?«

»Nezgoda pri železnici.«

»Pa res ne moreš brez bergelj hoditi?«

»Moj zdravnik mi to celo zapoveduje, toda moj pravni zastopnik pa pravi, da raje ne.«

* * *

Neki trgovski potnik je naročil v gostilni nekega majhnega kraja ocvrtega piščanca. Ko ga je že do dobra obral, je opazil pod oknom berača, kateremu je dal, kar je ostalo na krožniku. Berač je bil zelo vesel, kaj pa da.

Čez leto dni je isti potnik zopet prišel v isto gostilno. Ko ga je natakarica spoznala, je skočila v kuhinjo ter s strahom povedala gospodinji: »Ali ga vidite, je že zopet tu. To je oni, ki je lansko leto piščanca požrl s kostmi vred.«

* * *

Neki učenec meščanske šole je pri zrelostni preizkušnji padel. Brzojavil je svojemu bratu: »Propadel. Očeta pripravi.«

Brat mu je brzojavno odgovoril: »Oče pripravljen. Pripravi se!«

* * *

Dva zobotehnika sta se sešla v vlaku. Takoj sta pričela govoriti o svoji stroki.

»Pri meni je glavna stvar nežnost,« je dejal prvi.

»Jaz tako nežno ravnam z mojimi pacijenti, da zadremljejo med tem ko jim pulim zobe.«

»To še nič ni,« se je oglasil drugi. »Moji bolniki vedno naroče fotografa, da jih fotografira, ko jim pulim zobe, ker se nikoli tako prijazno ne drže kot takrat.«

* * *

Neki zelo suh športnik je stal pri vhodu na igrišče. Motilo pa ga je, ker je ves čas neki pes vohal okoli njegovih golih nog. »Čegaver je ta pes, naj ga pokliče k sebi,« je zavpil shujšani športnik. Oglasil se je hreščeč bas: »Pojdi sem finetelj, to niso kosti, pač pa noge.«

* * *

Neka gospa je obiskala svojo znanko na domu ter opazila v kotu kuhinje celo baterijo izpraznjenih steklenic piva. — »Kaj pa to pomeni, ali ste imeli sinoči povabljene na večerjo?« je vprašala. — »Ne, ne, nobene večerje. Veste, moj mož je preddelavec v pivovarni Union in to tam je njegovo domače delo.«

* * *

»Oh, kako mi je hudo. Moj lepi, dobri kužek fido se je zgubil.« — »Pa daj oglas v časopis.« — »Čemu, saj fido ne zna brati.«

* * *

V nekem južnem kraju so zasledovali težkega zločinca. Da bi ga bilo lažje dobiti, je drž. pravdništvo razposlalo sliko dotičnega in sicer v šestih raznih pozicijah.

Iz malega mesta je nato poročala policija: »Slike prejeli. Pet smo jih že aretirali, šestega opazujemo.«

* * *

Tone: »Ali je ta krojač dober?«

Tine: »Precej. Tale obleka je vzdržala ravno do zadnjega obroka.«

Društvo diplomiranih babic ima eno zelo dobro ohranjeno babiško torbico, ki se za primerno ceno odda. Dobi se pri t. č. predsednici Kat. Kvartič, Ljubljana, Poljanska cesta 17.

Kdor pride v Ljubljano
išče somišljenikov
in pokrepčil,
naj se oglasi v
KONZUMSKI KLETI
KONGRESNI TRG ŠTEV. 2
kjer dobi alkoholne kakor
tudi nealkoholne pijače in
postrežbo po najnižji ceni
Točijo se vina
Osrednje vinarske zadruge
za Jugoslavijo

Iz vse svoje duše 2

René Bazin — Poslovenil Niko Kuret

»Kaj sem jim storil?« je pomišljal. »Zakaj sega njih sovražnost še do mene, ki nisem njih gospodar in nimam opravka z delavci svojega očeta? Ko mi je bilo težko, da nisem smel sam poseči v delo v tvornici, sem se tolažil z mislijo, da se s tem ognem njihovemu nezaupanju. Pa le vidijo v meni rojenega sovražnika. Kako odvraten je ta boj, ki nas tako proti naši volji deli na dva tabora! Kako hudo so morali grešiti posedujoči, da je prišlo do tega! In kako trpko je, da te tako mrzijo tukaj, drugod, povsod — radi obleke, ki jo nosiš, in radi konja, ki ga vodiš!«

Še vedno so hodili. Vendar so se vrste redčile. Na starih ženicah počasne hoje je bilo spoznati, da prihajajo zadnji. Konci visokih vej, opeke hišnih slemen, svetli dimniki so se dvigali iz sence, ki se je vanjo pogrezalo vse drugo. Zakaj doli za Chantenayem nekje je solnce umiralo in potapljalo svojo bledordečo oblo v zelenje trav. Jadra jadrnic, napeta od naraščajočega vetra, bela samo pri košu na jamboru, so bržčas prihajala po Loiri tam prav blizu onkraj hiš. Ono malo mesta, kar ga je bilo videti iz ulice med strehami tvornic, se je odevalo v meglo, ki je bila prišla od reke in je bila v njej še prosojnost modrih valov. Steklo se je bliskalo v daljavi. Viktor je tudi zapazil, da se ne kadi več iz tovarniških dimnikov in da so se mali dimniki okrog njega jeli obdajati s skromnim sivkastim dimom, ki je valoval, se vlekel, in se izgubljal v zraku: znamenje, da so se ljudje vrnili domov, da se je družina spet sešla, da je imela mati za eno kratko, a tako sladko uro bdenja spet vse svoje otroke okrog sebe. Dan je bil pri kraju. In ko je Viktor začutil to ubranost, ki je spet zavladala, in se je zavedel, da bo trajala tako malo časa, ter je pomislil, da je marsikje ni, da je razbita, uničena morda za vedno, čeprav bi je bilo tako treba, je začutil bridkost, pomešano s srdom do njih, ki so živeli pred njim. Začutil je, da spada h generaciji, ki trpi od mržnje, ki so si jo drugi nakopali. Čutil pa je v sebi več usmiljenja kakor poguma. In to ga je le še prav tlačilo in poniževalo.

Ne da bi se Viktor zavedal, pa se je sprehajal nekaj korakov v stran star duhovnik, župnik fare sv. Ane, skrit za grmovjem in za cedro, ki so tvorili njegov vrt, gledal isto nebo in mislil iste misli. Izven tega okraja je bil malone tako neznan kakor ti preprosti ljudje, ki jih je podpiral. Vsak večer kadar se je armada iz fabrike vlila po klancu, je kot star prijatelj neutrudljivo in ne da bi človeškega plačila pričakoval, hodil po vrtu, stopil na velo rušo pod cedro, med katere vejami je bilo videti vse mesto. Pa je poslušal, kako stopa onkraj zidu ta beda, ki jo je poznal. Skozi dvanajst let se je pri tem vedno enako raznežil, da je govoril to molitev, ki jo je bilo sestavilo njegovo vse preprosto srce:

»Gospod, blagoslovi zemljo, ki se v mrak zagrinja, blagoslovi mesto in predmestja, bogataše tam doli, da bi bili usmiljeni, reveže tukaj, da bi se ljubili med sabo: posebno reveže, moj Bog! In pošlji očetu, ki se vrača domov, otroke nasproti z angelom, ki jim nasmešek na usteca pričara. Odstrani prepire med zakonci; pošlji svoj mir med brate; stori, da bo srečna ta edina ura, ko se zbero spet okrog ognjišča vsi, mali in veliki, da te nihče izmed njih ne bo proklinjal; naj Te raje ljubijo, o Gospod! Molim Te za vse one, ki Te nocoj ne bodo molili, ljubim Te za vse tiste, ki Te še ne ljubijo, dajem Ti svoje življenje, da bi bilo njihovo boljše in manj trdo. Vzemi ga, če Ti je po volji tako. Amen.«

Bog ga ni vzel. Vedel je, da je koristno.

II.

Cesta je bila postala vsa mračna in malone zapuščena. Viktor Lemarié je pograbil za vajeti in pognal konja v korak navzdol. Zavil je v predmestne ulice, kmalu dospel na avenue de Launay in presekal pot, da je kar najhitreje prišel na boulevard Delorme, kjer je stanoval. Plinske svetiljke so že zagorele v somrak. Ker je bila ura večerje, so bili pešci po ulici redki. Viktor Lemarié je vozil v diru. V trenutku, ko je privozil do vogala ulice Voltaire, je mladenka, ki je hotela prekoračiti ulico, malce prestrašena odskočila in stopila nazaj na pločnik. Dvignila je glavo in ker jo je pozdravil, se je nalahno naklonila. V pozdravu mladega moža je bila ona naglica, ki se moški z njo odkrije mladi in prikupni ženski, pa tudi neko začudenje, ki je skoraj da govorilo:

»Ali je mogoče, da je to čarobno dekle sestra delavca, ki sem z njim govoril tam gori?«

V naglem, komaj nakazanem pozdravu Henriete Madiotove pa ni nič izražalo koketerije, iznenadenja ali celo kake žive pozornosti.

Bila je ena izmed onih nežnih, gibkih delavk, ki se jim vedno mudi in jih srečuješ zjutraj od osmih dalje po dvoje ali po troje skupaj, ko hitijo proti delavnici šivilje ali modistke. Nič je ni skoraj, njih obleke, ker so mlade — kaj naj bi stare med njimi? — in baš to malo je divno skrojeno, ker imajo umetniške prste, svojski okus in dvajset modelov, ki jih lahko uporabijo. Ulica izgubi svojo posebno dražest, kadar so mimo. So take med njimi, ki kašljajo in se smejo. Da so vzrasle iz ljudstva, kažejo včasih kretnje, vedno pa od igle zbodeni prsti, vročični žar in pogum, ki ga kažejo v življenju. Niso take ne iz svojega poklica, ne iz sveta, ki ga spoznavajo, ne iz sanj, ki se jim porajajo iz njega. Revna dekleta so, ki jim moda vzgaja okus in bega domišljijo, ki morajo ljubiti razkošje, da so spretnejše pri delu, in se zato razkošju tem preje udajo. Zalezujejo jih, ko odhajajo iz delavnic. Zlahka dosegljiv plen vidijo v njih radi njih elegantne revščine in razumljive nevezanosti. One razumejo vse, vidijo bedo siromakov in spoznavajo težave boljših ljudi. Ko se na večer vrnejo domov, jih zajame tesnoba njih življenja. In vedno primerjajo hote ali nehote svet, ki ga oblačijo, s tistim, ki iz njega izhajajo. Trda je zanje preizkušnja, skoraj preveč, — zakaj mlade so, nežne, ljubeče in bolj ko druge občutijo sladkost besede. One, ki vzdrže, si brž nadenejo neko svojstveno dostojanstvo in kakor obramba hoče biti njih svojevoljen pogled in njih nagli korak po ulici. Henrieta je bila med temi. Prejela je že precej poklonov, a zaupala jim ni.

Za »Jugoslovansko tiskarno«: K. Čeč. Izdajatelj: Konzorcij »Del. Pravice« (Jože Rutar). Urednik: Srečko Žumer.